

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>

درس دوم «روابط میان ذهن، زبان و خارج»

به هر لفظ و به طور کلی به هر علامتی دو چیز دیگر مربوط است که یا مفهوم یا معنای آن لفظ است که امری است ذهنی و عقلی و دیگر مصداق یا مدلول عینی آن است که امری است عینی و خارجی این سه چیز به ترتیب: ۱- وجود لفظی ۲- وجود ذهنی ۳- وجود خارجی خوانده می‌شوند.

مثلاً در مورد سقراط: وجود لفظی—لفظ سقراط   وجود ذهنی—مفهوم جزئی سقراط

وجود خارجی—یعنی فردی که استاد افلاطون است و در سده چهارم پیش از میلاد می‌زیسته است.

نکته: هنگامی که ما لفظ یا عبارتی را به کار می‌بریم معمولاً منظور در باره مصداق و وجود خارجی است اما در باره مفهوم یا خود لفظ نیز می‌توان سخن گفت^۱

میان سه حیطه‌ی ذهن، زبان و خارج ارتباط وجود دارد و خطا در یکی باعث خطا در سایر موارد می‌شود. وظیفه منطق جلوگیری از خطای ذهن است و چون ذهن با دو حیطه زبان و الفاظ و جهان خارج ارتباط دارد، بنابر این باید رابطه بین لفظ و معنا و رابطه مفهوم و مصداق شناخته شود

لفظ و معنا

اشتراک لفظ

در هر زبان گاه چند معنای متعدد به کمک یک لفظ واحد بیان می‌شود مانند لفظ «شیر» به این کلمات مشترک لفظی می‌گویند.

مغالطه اشتراک لفظ

عبارت است از بکار بردن یک کلمه در یک متن با معانی گوناگون بدون توجه به تعدد معنای آن به نحوی که این موضوع باعث نتیجه گیری نادرست شود.

مانند:

۱- سعادت غایت زندگی است   ۲- غایت زندگی انسان مرگ است
بنابراین: سعادت همان مرگ اوست   غایت در مقدمه اول به معنی هدف و در مقدمه دوم به معنی انتهاست و زندگی در مقدمه اول زندگی این جهانی و در مقدمه دوم اعم از آن است.

اشتراک لفظ به چند صورت رخ می‌دهد:

- ۱- اشتراک اسم—حمید دوست بیست ساله من است دو معنا می‌توان برداشت کرد ۱- حمید دوست من است و بیست سال سن دارد ۲- حمید دوست من است و سابقه دوستی ما بیست سال است
- ۲- اشتراک فعل—او چند غزل سعدی را بی اشکال خواند ۱- او چند غزل سعدی را بی اشکال قرائت کرد ۲- او اعلام کرد چند غزل سعدی بی اشکال است.
- ۳- اشتراک حرف—او عمری با ریا و زیاده خواهی مبارزه کرد. ۱- او عمری به قصد نابودی ریا و خود خواهی با آن مبارزه کرد ۲- جنگ و مبارزاتی که او در طول عمر خود انجام داده است به قصد ریا بوده است.

تکلیف

موارد مغالطه اشتراک لفظ را مشخص کنید.

۱- او و همسرش ۵ سال اختلاف دارند

۲- آن‌ها چند عکس از ما گرفتند

۳- دهمین و آخرین فصل کتاب در باره عبادت است

۴- قابلمه به سرم خورد شکست

۵- حسنی دیکته نوشت همه رو غلط نوشت

۶- کف دریا برای بعضی آبزیان مناسب نیست

۷- حرف های او قیمت ندارد

۸- هندوانه من مثل قند است

۹- احمد و علی دو سال با هم اختلاف دارند

اشتراک لفظ در جوک 😊

۱- دیشب پدرم در آتش سوخت به دلیل پدر سوختگی مغازه تعطیل است

۲- خرسی برادرم را گاز گرفت الان برادرم دچار مشکل گاز گرفتگی است

مغالطه بار ارزشی کلمات

ناشی از این حقیقت است که می‌توان **قضاوت دیگران** را در باره یک موضوع، به وسیله بیان آن موضوع با **تعبیر های مختلف** عوض کرد هنگامی که در بیان یک موضوع از کلماتی استفاده کنیم که دارای بار ارزشی **مثبت** یا **منفی** باشد و بدین وسیله بخواهیم آن موضوع را پسندیده تر یا ناپسند تر از حالت عادی آن نشان دهیم بدون آن که بار ارزشی کلمات آن جمله را بیان کنیم، مرتکب چنین مغالطه ای شده ایم.

مانند: ۱- کلمات او چرند و مهمل و مزخرف است، به جای در کلمات او اشتباهاتی دیده می‌شود

۲- من در اعتقادات خود ثابت قدم و استوار هستم و شما نسبت به پیش فرض های خود لجاجت و تعصب می‌ورزید و اودر موضع گیری های خود یک دنده و کله شق است، به جای ما، من، تو و او بر باورهای خود مانده ایم.

۳- حرف چه کسی را باور کنیم فرمایشات متین ایشان را که آرامش بخش و روح افزاست یا اراجیف کسی را موجب تیرگی و آشفتگی روح است.

اقسام دلالت لفظ بر معنا :

۱- **مطابقه**   ۲- **تضمن**   ۳- **التزام**

۱- **مطابقه**: دلالت لفظ بر تمام معنایی که برای آن وضع شده است مانند: **خانه** خریدم

۲- **تضمن**: دلالت لفظ بر جزء معنایی که برای آن وضع شده است مانند: **خانه** خراب شد

۳- **التزام**: دلالت لفظ بر امری خارج از معنای اصلی مانند: **خانه** را دزد برد

مغالطه توسل به معنای ظاهری

به کار بردن معنای مطابقی، تضمینی و التزامی کلمات به جای یکدیگر به خطایی منتهی می‌شود که آن را «**مغالطه توسل به معنای ظاهری**» می‌گویند. معمولاً کسانی که مرتکب این مغالطه می‌شوند در آغاز سخن از عبارت خاصی استفاده می‌کنند مثلاً می‌گویند: تمام آنچه گفته بودم این بود که... یا می-

گویند: اگر دقیقاً به کلمات من توجه کنید... در اکثر موارد می‌توان فهمید کسانی که از چنین عباراتی استفاده می‌کنند مرتکب مغالطه توسل به معنای ظاهری شده اند.

چند مثال برای مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات

۱- مادر به فرزندش که روز بعد آزمون داشت گفت: به کتابت هم یک نگاه کن. فرزند کتاب را برداشت به جلد کتاب نگاهی انداخت و گفت: نگاه کردم

۲- من که گفتم بعد از ظهر می‌آیم خب ساعت ۹ شب هم بعد از «ظهر» است.

۳- اگر مغازه دار جوری صحبت کرد که بر خلاف میل خود ناچار به خرید بودی، بگو کیف پولم همراه نیست او فکر می‌کند پول نداری و دست از سرت بر می‌دارد.

۴- چرا تمرین‌ها را حل نمی‌کنی و نشسته ای کتاب داستان می‌خوانی؟ چون دبیرمان گفت بروید مطالعه کنید. نگفت بروید تمرین حل کنید.

۵- علی از دوستش پرسید ساعت چند است؟ او پاسخ داد فروشی نیست

۶- کسی که دچار ورشکستگی شده بود گفت: خانه خراب شدم و فرزندش گفت: خانه که سالم است

مغالطه نگارشی کلمات

معانی را می‌توان به دو صورت کتبی و شفاهی به دیگران منتقل کرد بنابراین اشتباه در کتابت و نگارش می‌تواند باعث پدید آمدن خطای ذهن شود. عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی و حرکات کلمات و همچنین دیکته کلمات، باعث پدید آمدن «مغالطه نگارشی کلمات» می‌شود. مانند:

۱- بخشش لازم نیست، اعدامش کنید بخشش، لازم نیست اعدامش کنید

۲- فردا سفر تمام می‌شود فردا صفر تمام می‌شود

تفاوت اعراب مانند: مُشک - مَشک - گرم - کرم - گُل - گَل

تفاوت در دیکته مانند: زن ظن- ثنا سنا- صفیر سفیر- خان خوان

مغالطه ابهام در عبارات یا «ممارات»

این قسم از مغالطه ناشی از نحوه ترکیب الفاظ است. نحوه ترکیب الفاظ گاهی چنان است که عبارتی را می‌توان به دو نحو قرائت یا به دو نحو مختلف تفسیر کرد. مانند: «من نکردم خلق تا سودی کنم» که

می‌توان به دو صورت تفسیر کرد . من خلق نکردم تا از خلق نکردن سود ببرم یا من به منظور سود بردن خلق نکرده ام^۲

ابهام در عبارت گاهی ناشی از مشخص نبودن مرجع ضمیر است. مانند: رستم بر اسب نشست دستی بر سرش کشید و حرکت کرد.

مثال برای مغالطه ابهام در عبارات

۱- کودک تا پدرش را دید لباسش را مرتب کرد

۲- شیشه عینک شکسته را برداشت ← عینک شکسته یا شیشه عینک

۳- او برای بازدید ۵ روزه از اصفهان به تهران آمد ← معلوم نیست مقصد بازدید اصفهان است یا تهران

۴- میل دارید با ما غذا بخورید؟ نه میل ندارم ← میل به غذا ندارم یا میل به غذا خوردن با شما ندارم

۵- این هندوانه مثل قند است ← مثل قند شیرین یا سفید

تکلیف

در موارد زیر خطای فکر در چه مواردی به وقوع پیوسته است؟

۱- سعادت غایت زندگی است غایت زندگی انسان مرگ است

بنابر این: سعادت انسان همان مرگ اوست

۲- انگور شیرین است شیرین معشوق فرهاد است

بنابر این: انگور معشوق فرهاد است

۳- او سیر است سیر بو می‌دهد بنابر این: او بو می‌دهد

۴- خانه ارزان کم یاب است هر چیز کم یاب گران است

بنابر این: خانه ارزان گران است

۵- چون از او گشتی همه چیز از تو گشت

۶- کار نیکان را قیاس از خود مگیر گر چه باشد در نوشتن شیر شیر

آن یکی شیر است اندر بادیه آن دگر شیر است اندر بادیه

آن یکی شیر است کادم می‌خورد و آن دگر شیر است کادم می‌خورد

۷- بهمن عظیمی در جاده چالوس دهها نفر را کشت

^۲ دکتر محمد علی اژه ای - مبانی منطق - ص ۱۸۲

۸- «نویسم من که مادر، زن عزیز است تو می‌خوانی که مادر زن، عزیز است»

سوالات جا خالی

- ۱- برای بیان و انتقال افکار خود به دیگران از..... استفاده می‌کنیم.
- ۲- علم منطق وابسته به زبان خاصی.....
- ۳- بیان چند معنای متعدد در یک لفظ واحد مشترک..... نامیده می‌شود.
- ۴- اشتباه گرفتن کلماتی که ظاهر مشترک دارند، باعث بروز مغالطه..... می‌شود.
- ۵- کلمات و الفاظی که در زندگی به کار می‌بریم دارای بارهای ارزشی..... هستند
- ۶- کلمات ممکن است دارای بار ارزشی..... یا..... یا..... باشند.
- ۷- به کار بردن اشتباهی یا عمدی کلماتی که دارای بار ارزشی متفاوتی هستند، می‌تواند منشأ خطای اندیشه باشد که آن را مغالطه..... می‌نامند
- ۸- دلالت لفظ بر معنا بر سه قسم..... و تضمن و..... است.
- ۹- دلالت لفظ بر معنا که مطابق با معنای اصلی است دلالت..... نامیده می‌شود.
- ۱۰- هر گاه دلالت لفظ بر معنا در بر دارنده بخشی از معنای اصلی باشد دلالت..... است.
- ۱۱- هر گاه لفظ بر معنا بر امری خارج از شیء دلالت کند و لازمه یک شیء باشد، دلالت..... است.
- ۱۲- به کار بردن معنای مطابقی و تضمنی و التزامی به جای یکدیگر به خطایی منتهی می‌شود که آن را مغالطه..... می‌نامند.
- ۱۳- معانی را می‌توان به دو صورت..... و..... به دیگران منتقل کرد.
- ۱۴- عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی و حرکات کلمات، باعث پدید آمدن مغالطه..... می‌شود.
- ۱۵- هر گاه جمله ای را به کار بریم که افاده بیش از یک مفهوم کند و آن جمله برای مخاطب طبق یک تفسیر صحیح و طبق تفسیر دیگر ناصحیح باشد، دچار مغالطه ابهام در..... شده ایم.
- ۱۶- استفاده از عبارات دو پهلو یا ابهام در مشخص نبودن مرجع ضمیر، می‌تواند باعث به وجود آمدن مغالطه ابهام در..... شود.

پاسخنامه

۱-الفاظ-۲- نیست-۳-مشترک لفظی-۴-اشتراک لفظ-۵-متفاوت-۶-مثبت- منفی- خنثی-۷-بار ارزشی
کلمات-۸-مطابقه- ۹-التزام-۱۰-مطابقه-۱۱-تضمن-۱۲-التزام-۱۳-توسل به معنای ظاهری-۱۴-کتبی-
شفاهی-۱۵-نگارشی کلمات-۱۶-عبارات-۱۷-عبارات یا ممارات

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>